

Projekt „Obojživelník roku“

Martin Šandera

Projekt Muzea přírody Český ráj a České herpetologické společnosti.

cíl: probudit zájem veřejnosti o obojživelníky a plazy

dlouhodobý cíl: zastavit ubývání obojživelníků a plazů

Obojživelníků (např. žab a čolků) neustále ubývá negativním působením lidské činnosti. Většinou lidí jsou obojživelníci opomíjeni, protože pro člověka nemají zdánlivě žádný význam. Obojživelníci jsou indikátory (ukazatelé) kvality životního prostředí. Jak se ukazuje, teoretická ochrana v podobě zákonů nestačí. Některé zájmové skupiny neustále degradují a ničí biotopy obojživelníků. Na druhé straně se řada obětavých lidí snaží provádět praktickou ochranu např. v podobě obnovování a budování tůňek pro obojživelníky. Je nutné, aby se o obojživelnících více psalo a mluvilo ve sdělovacích prostředcích. Aby si lidé uvědomili, že dávní předci současných obojživelníků jsou i našimi předky a podle toho se k nim chovali, aby zůstali součástí kulturního a přírodního dědictví.

Výbor České herpetologické společnosti vybral jako „Obojživelníka roku 2007“ skokana ostronosého. Jedná se o jednu z nejohroženějších žab v ČR.

Do budoucna je možné střídát obojživelníka a plazu roku. Ochrana obojživelníků a plazů spolu často souvisí a tradičně jsou tyto skupiny zkoumány společně. Obojživelníci a plazi jsou mj. nenahraditelnou součástí potravních řetězců (např. pro dravé ptáky).

Skokan ostronosý (*Rana arvalis*) – „obojživelník roku 2007“

Kriticky ohrožený druh. Rozmnožuje se pouze v nádržích se zachovalým litorálním (pobřežním) porostem. Vyskytuje se v mokřinách blízko rozmnožovacích nádrží.

Skokan ostronosý je pozoruhodný tím, že se samci v období rozmnožování zbarvují do modra. K rozmnožování dochází jen několik dnů po ukončení zimování, v ČR na přelomu března a dubna. Období rozmnožování trvá obvykle jen jeden týden. Potom žáby opouštějí vodní prostředí a modré zbarvení samců se ztrácí.

Hlavní ohrožující faktory vyplývají z negativní činnosti člověka:

- vysoušení mokřadů
- přerybňování, hnojení a jarní vypouštění rybníků
- přemnožení predátorů (např. prase divoké a norek americký)

Pomoc:

- ochrana lokalit výskytu
- odstranění negativní činnosti člověka

Jak pomáhat obojživelníkům a plazům

Mapování výskytu

Mapování a neustálé sledování výskytu obojživelníků a plazů je důležité pro jejich ochranu, abychom věděli, kde se obojživelníci a plazi ještě vyskytují a jak se vyvíjejí jejich populace.

Mapování výskytu obojživelníků a plazů v ČR probíhá na Biolibu (www.biolib.cz).

Obojživelníci na silnici

V průběhu posledních přibližně 15 let se několikanásobně zvýšila intenzita silničního provozu, což má za následek lokální oslabování populací některých druhů.

Evidence rizikových úseků

„Akce žába“ www.csop.cz/akcezaba, projekt Českého svazu ochránců přírody.

Přenosné bariéry

Výhodou je rychlá instalace. Důležité zásady:

- seznámení se s metodikou instalace bariér a přenášení obojživelníků (www.csop.cz/index2.php).
- dostatečně častá kontrola odchycených zvířat – minimálně 2 krát denně (ráno a večer); optimální je nepřetržitá kontrola – jinak hrozí ztráty chycených obojživelníků umačkáním či umrznutím ve kbelících

Trvalé bariéry a podchody

Odpadá časově a finančně náročná nepřetržitá kontrola.

Informace o budování trvalých bariér: NaturaServis s.r.o. www.naturaservis.net

Nejúčinnější je pamatovat na obojživelníky již při projektování a stavbě silnic a dálnic.

Podchody by měly být samozřejmostí.

Na stávajících silnicích by měla význam značka „Pozor žaby“. V ČR není schválena zákonem, v západní Evropě je oficiální.

Obnovování tůní a nádrží pro rozmnožování

Zazeměné nebo částečně zavezené tůně lze obnovit (revitalizovat). Nesmí v nich žít ryby, které sežerou vajíčka i larvy obojživelníků.

Je nutné odstraňovat náletové dřeviny, které příliš zastiňují nádrž.

Zhotovování nových nádrží

Nádrž musí mít správný sklon břehů – pozvolný, aby mohli metamorfovaní jedinci vylézat na souš.

Na propustném podloží lze využít nejlépe hydroizolační fólie Junifol nebo Aquaplast.

Je nutné pamatovat na úkryty v tůni (kameny, větve apod.) i na souši (hromady zeminy, větvi, kmenů a kamenů – mohou využívat i plazi a další živočichové ke slunění, úkrytu i zimování).

Informace o tom, jak obnovit či zhotovit nádrž naleznete na:

www.mpcr.cz, www.naturaservis.net, www.csop.cz

Osvěta

Aneb moderně environmentální výchova a vzdělávání veřejnosti. Besedy a přednášky, výstavy, popularizační články v časopisech, knihy a informace na internetu, relevantní informace ve sdělovacích prostředcích.

Nenahraditelné jsou exkurze, kde je možné pozorovat živé obojživelníky a plazy v jejich prostředí. Alespoň část lidí pak změní svůj pohled na tyto živočichy.

Záchranné chovy a deponační nádrže

Deponační nádrže slouží k záchraně populací z lokalit, kde probíhají různé zásahy, jako stavební činnost, obnova lokality apod. (NaturaServis s.r.o., www.naturaservis.net).

Project „Amphibian of the Year“

Project of the Museum of Nature Bohemian Paradise and the Czech Herpetological Society.

Aim: draw the public interest towards amphibians and reptiles

Long-term goal: stop decline in the occurrence of amphibians and reptiles

Due to negative human activity, the numbers of amphibians (e.g., frogs and newts) are continually decreasing. For the majority of people amphibians do not represent any interest because of their no apparent contribution to human life. However, amphibians are indicators of the quality of our environment. Their theoretical protection by law has shown to be insufficient. Some interest groups permanently degrade and destroy amphibian biotopes. On the other hand, a number of devoted naturalists concentrate their effort on the practical protection, e.g. on restoring and constructing water pools for amphibians. It is imperative that mass media give more space to the amphibians. People should realize the fact that the early ancestors of the present amphibians were also our ancestors and treat the amphibians with respect, letting them stay part of our cultural and natural heritage.

The Committee of the Czech Herpetological Society has selected the moor frog (*Rana arvalis*) as the “Amphibian of the Year 2007”. This species represents one of the most endangered frogs in the Czech Republic.

In future, we intend to select alternately the amphibian of the year and the reptile of the year. The protection of amphibians and that of the reptiles are often connected and both these groups have traditionally been investigated together. Amphibians and reptiles form, among other, an indivisible part of nutritional chains (e.g., for bird predators).

Moor Frog (*Rana arvalis*) - “Amphibian of the Year 2007”

A critically endangered species. It reproduces solely in the water reservoirs with preserved littoral (coastal) vegetation. It is found in the swamps close to the reproduction pools.

The moor frog is characteristic by the blue colour of the males during reproduction. The reproduction occurs only a few days after the end of hibernation, which in the Czech Republic is end March – beginning April. The reproduction period usually lasts only a week. The frogs then leave the aquatic environment and the blue colour of the males is lost.

The main threatening factors caused by negative human activity:

- drainage of wetlands
- excessive fishery, fertilization and spring dewatering of ponds
- excessively reproduced predators (e.g. wild boar, American mink)

Help:

- protection of occurrence localities
- removal of negative human activities

How to help amphibians and reptiles

Mapping of occurrence

Mapping and permanent monitoring of the occurrence of amphibians and reptiles plays an important role in their protection, enabling us to be aware of the localities where these animals still occur and of how their populations develop. Mapping of the occurrence of amphibians and reptiles in the Czech Republic is done at Biolib (www.biolib.cz).

Amphibians on the roads

In the course of the latest 15 years the intensity of road traffic has increased several times, resulting in local declines in populations of some species.

Records of the risk passages

“The Frog Event“ www.csop.cz/akcezaba, project of the Czech Union for Nature Conservation

Mobile barriers

Advantageous fast installation. Important rules:

- get acquainted with the methods of barrier installation and transport of amphibians (www.csop.cz/index2.php).
- sufficient frequency of checking the trapped animals – two times a day at the minimum (morning, evening); permanent check is optimal – otherwise there is a risk of losing the animals due to their crushing or freezing in the containers

Permanent barriers and underground passages

Time- and finance-consuming permanent check no longer necessary

Information on the construction of permanent barriers:

NaturaServis s.r.o. www.naturaservis.net

The most efficient way to protect amphibians is to take them into account already while planning and building the new roads and highways. The underground passages should become the norm.

The already existing roads should be marked with the signs “Frogs!” These signs have not been approved by law in the Czech Republic, while in Western Europe they are officially valid.

Revitalization of water pools and reservoirs for reproduction

Pools filled with soil or other material can be revitalized. No fish should be placed there as they could consume amphibian eggs and larvae.

Self-seeded trees and bushes must be removed as they shade the pool exceedingly.

Construction of new reservoirs

The reservoir must have properly sloped sides – not too steep, to enable the metamorphosed individuals to get out onto dry land.

Permeable subsoil can best be covered by hydro-isolating foil Junifol or Aquaplast. Shelters in the pool (stones, branches) or on the land (heaps of soil, branches, tree trunks or stones) must be included – they can also serve for reptiles and other animals to sun, shelter or hibernate.

Information on the restoration or construction of a reservoir can be found at:

www.mpcr.cz, www.naturaservis.net, www.csop.cz

Education

Or modern environmental education and instruction for the public. Discussions and lectures, exhibitions, popularizing papers in journals and reviews, books and internet information, relevant information in mass media.

Irreplaceable are excursions enabling observation of live amphibians and reptiles in their natural environment. At least some people then change their opinion on these animals.

Salvage breeds and deposit pools

Deposit pools serve to save populations from the localities under various interventions such as building activities, reconstruction of the locality, etc. (NaturaServis s.r.o.

www.naturaservis.net).